

Adhoc Arbejdsgruppe om bekæmpelse af kartoffelbrok Referat af første møde, den 14. november 2014.

Tilstede: Jens Kristian Ege Olsen (Landbrugets kartoffelfond, Vandel), Kim Madsen (Danespo), Henrik Pedersen (Andels Kartoffelmelfabrikken Vendssyssel), Christian Feder (Kartoffelmelcentralen), Lars Bødker (Videncentret for Landbrug), Kristian Møller Sørensen (Karup Kartoffelmelfabrik), Carl Heiselberg (Danske Kartoffler), Ednar Wulff (Fødevarestyrelsen), Steen Lykke Nielsen (Aarhus Universitet), Bent Nielsen (Aarhus Universitet).
Fra NaturErhvervstyrelsen deltog: Ebbe Nordbo, Bettina Gylden, Richard Nørsgaard, Pernille Agerskov, Morten Krogsgaard, Leif Nielsen, Søren Skovbo Nielsen, Christian Juel Jørgensen, Jane Mømberg, Tine Vilbrad Jørgensen.

1 Deltager præsentation

NaturErhvervstyrelsen (NAER) bød velkommen. Arbejdsgruppens medlemmer præsenterede sig.

2 Dagsorden

Ingen bemærkninger.

3 Gruppens funktion

Gruppen skal vejlede NAER, i NAERs overvejelser vedrørende behandling af udbrudene af kartoffelbrok. Medlemmerne kan frit diskutere arbejdet og oplysningerne med deres respektive baglande. Ethvert medlem kan anmode om fortrolighed omkring bestemte oplysninger eller holdninger. Det blev understreget, at det er NAER, der træffer afgørelser overfor for avlere og virksomheder og at sagsbehandling af enkeltsager ikke drøftes i gruppen.

Gruppen efterlyste oplysninger om anden relevant lovgivning ud over det tilsendte direktiv om bekæmpelse af kartoffelbrok. NAER sender materialet sammen med referat.

NAER oplyste, at kartoffelbrok er en reguleret sygdom, som medfører restriktioner, og tilføjede at der ikke er tegn på, at brok afreguleres i EU regi.

4 Spredningsrisiko

A Opformering og henfald

NAER gennemgik epidemiologien for kartoffelbrok.

Det kan tage op til 40 år for brok at henfalde. Henfald afhænger af forhold som iltindhold, fugtighed og temperatur i jorden og dyrkning. Anstrengt sædskifte er

ikke årsag til infektion med kartoffelbrok, men det medfører, at smittetryk øges hurtigere.

Der findes op til 40 racer af kartoffelbrok, hvoraf en håndfuld kendes i Europa. Der er kartoffelsorter med resistens mod de i Europa kendte racer, men der er også iagttaget resistensnedbrud for race 1 i nogle sorter. Brug af resistente sorter bekæmper ikke udbrud, men kan benyttes som forebyggende foranstaltning, da de hindrer opformering af brok.

Aarhus Universitet (AU) tilføjede, at undersøgelser viser, at det kan tage op til 20-30 år at erklære et smittet område frit. På baggrund af udenlandske erfaringer, kan de nye udbrud muligvis være nye racer. AU vurderer, at der ikke er en generel baggrundssmitte i Danmark.

Smitteveje er transport af inficeret jord og knolde og i mindre grad med vind og vand.

B Kendt og ukendt i det aktuelle udbrud

NAER ved ikke hvorfra, hvornår eller hvordan de kendte smittede marker er inficeret. Den ene avler har tidligere opformeret læggekartofler i mindst én mark med broksmitte, hvorved smitte har kunnet spredes via læggematerialet til andre marker i bedriften.

NAER gennemgik fakta omkring de hidtidige fund, og forklarede baggrunden for NAERs beslutninger om leverancer af årets høst.

Efter anmeldelsen medio september om et muligt brok fund hos en avler af stivelseskartofler, har NAER i håndteringen af sagen forsøgt at begrænse de økonomiske tab, for den berørte avler, for den aktuelle 2014 avl.

En systematisk gennemgang af den først anmeldte mark med broksmitte ved syn på knolde, viste at smitten var spredt i hele marken, hvorefter undersøgelsen blev udvidet til nabomarkerne med kartofler.

Da der også fandtes smitte i én af disse marker, vurderede NAER i samråd med Aarhus Universitets og Fødevarerstyrelsens eksperter, at smitten var udbredt til andre marker i bedriften og derfor kontrolleredes alle marker systematisk, enten ved syn på knolde, ved udtagning af jordprøver eller en kombination af disse. Kontrolindsats og metoder er evalueret undervejs.

Det blev stillet spørgsmålstegn ved, om det var nødvendigt, at tage jordprøver i alle marker, og om hensigten var, at finde den første introduktion til det nuværende udbrud, eller at afgrænse det nuværende udbrud.

NAER svarede, at styrelsen tager prøver på de to bedrifter for at afdække de aktuelle udbrud på de to bedrifter. Formålet med kontrollen og restriktioner er, at hindre videre opformering og spredning af smitte, hvilket er plantesundhedsmyndighedens ansvar. NAER tilføjede, at den kontrolintensitet, der er gennemført på de to bedrifter, måske ikke vil kunne gennemføres på alle bedrifter, hvis der senere findes mange flere bedrifter med kartoffelbrok. NAER vurderer løbende kontrolindsatsen i samråd med eksperter og arbejdsgruppen.

NAER viste en oversigt over de to bedrifter, med angivelse af marker, hvor der er fundet brok. Markerne med brokfund er geografisk meget adskilte med op til 20 km afstand.

Ved brokfund er udgangspunktet, at registrere hele marken som angrebet uanset størrelsen og fordelingen af smittetryk.

5 Håndtering

A overvejelser i brancherne

Repræsentanter fra brancherne præsenterede deres overvejelser, omkring håndtering af brokfund.

Danske kartofler, ved formand Carl Heiselberg advarede mod fortsat at tage prøver og generelt mod at regulere på en måde, så andre avlere, der måtte finde brok, ikke anmelder fund. Carl anbefalede at bruge ressourcer på information om godt landmandskab, fordi det er et vigtigt redskab mod opformering af brok, som Carl formoder findes som ”baggrundsstøj” i hele Nordeuropa.

Kim Madsen, repræsentant for læggekartoffelavlere og avlere af spisekartofler, nævnte, at kartoffelbrok giver udfordringer ved eksport af læggekartoffelavl. Udbruddet kan håndteres, uden det får den store konsekvens for læggekartofler i praksis, hvilket erfaring fra andre lande viser. Kim advarer dog mod for hårde restriktioner. Kim anser risikoen for, at brok spredes med læggekartofler for minimal.

Henrik Pedersen, Andelskartoffelmelsfabrikken Vendsyssel (AKV), nævnte at fundet ikke er overraskende, men ærgerligt, at det er på et tidspunkt, hvor der ikke er nok resistente sorter på markedet. De hidtidige tiltag har været fornuftige. Styr på sædskifte, og begrænsning af smitteveje er vigtig for forebyggelse. Derfor skal alle parter løfte deres del af opgaven. Kartoffelavlere skal forstå, hvad der er god landmandspraksis, NaturErhvervstyrelsen og branchen skal mødes om gode regler, og industrien skal have styr på affald.

Christian Feder Kartoffelmelcentralen nævnte, at brok har været del af en sandsynlig virkelighed, da det findes i vores nabolande. Christian advarede mod restriktioner, der reducerer konkurrenceevnen i forhold til udenlandske konkurrenter og håbede på pragmatisk løsning under henvisning til nabolande.

Samarbejde med NAER omkring fundet har hidtil været godt Der er betænkelighed for fremtidige konsekvenser for avlere og industri, med de nuværende udmeldinger fra NAER. Smittespredning med jord og vand fra fabrik tages meget alvorligt i KMC, som vil investere i nye tiltag for at hindre smittespredning fremover.

Lars Bødker, Videntcentret. Fundet af kartoffelbrok burde ikke undre, blandt andet p.g.a. de ofte anstrengte sædskifter i kartofler til stivelsesindustri. Alligevel medførte fundet en del famlen i erhvervet. Man havde håbet, at det første fund var enkeltstående. Da det har vist sig ikke at være tilfældet, er det fornuftigt, at interessenter sammen kan diskutere sagen. NAER har behandlet det nuværende fund fint, men fremtidige beslutninger skal gennemtænkes, så der ikke træffes irreversible afgørelser.

Alle brancherne var overbeviste om at eventuelt broksmitte udelukkende forekommer hos avlere med stivelseskartofler.

B Undersøgelser: Omfang og metodik

NAER nævnte, at det fulde overblik over infektionen hos de to avlere ikke kendes, men som nævnt undersøges alle deres marker.

Udbruddet skal afgrænses og i den forbindelse overvejes det i forbindelse med yderligere undersøgelser, at basere indsatsen på oplysninger om avlernes maskinfællesskab, forpagtningshistorik m.m.og/eller at tage stikprøver omkring de konkrete avlere som jordprøve eller knoldprøve.

Generel overvågning for kartoffelbrok blev foretaget indtil 1999, og stoppede, da der længe ikke var nogen fund. Overvågning bør nu genindføres, for at Danmark kan fastholde den internationale erklæring om, at resten af landet er frit. NAER har både hjemmel og pligt til overvågning. Generel overvågning var ikke et tiltag branchen er glad for NAER forklarede, at overvågningsfrekvensen for andre kartoffelskadegørere er relativ lav. Andre EU-lande overvåger for brok og NAER vil inddrage deres erfaringer med overvågning og tiltag i bekæmpelsen af brok. Branchen foretrak i så fald visuel overvågning af knolde.

C Restriktioner for marker

NAER gennemgik forslag til fremtidige restriktioner. For marker med kartoffelbrok foreslås:

- Forbud mod dyrkning af kartofler og planter til plantning i minimum 15 år i hele marken.
- Restriktioner kan fjernes fra et areal, hvis det efter minimum 15 år, tages jordprøver efter EPPOs standard og disse er fri for sporangier.
- Mulighed for at avleren kan tilkøbe jordprøver efter tidligt 5 år, med henblik på lempelse, ikke ophævelse, af restriktioner.
- Vask af maskiner efter brug i brokinficerede marker

For bufferzonen foreslås:

- Bufferzonen er alle marker der ligger helt eller delvist indenfor 50 m fra randen af en brokmark. Afgrænsning vil ske på grundlag af en konkret vurdering af marken
- Afgrænsning af buffermarkene til minimum 50 m fra randen af en brokmark er mulig, ved etablering af en permanent barriere
- Påbud om dyrkning af resistente sorter
- Levering til forarbejdning på nærmere betingelser
- Rengøring af maskiner efter brug i buffer zone og inden færdsel i marker uden for bufferzone.

Styrelsen oplyste, at man overvejer at registrere angrebne marker og bufferzoner på elektroniske kort. Her vil eventuelle forpagtere eller købere kunne se, at marken er pålagt restriktioner. Desuden vil ejer være forpligtet til at videregive oplysninger om restriktioner til købere/forpagtere.

Der blev fra kartoffelbranchens side stillet spørgsmålstegn ved brugen af jordprøver som analysemetode og man mente ikke, at metoden blev benyttet i forbindelse med afgrænsning eller overvågning af kartoffelbrok i andre EU-lande.

Mht. brug af resistente sorter meddelte branchen, at der pt. var begrænset udbud af disse. Først om et par år, vil man formodentlig have opformeret materiale af resistente sorter. Desuden har resistente sorter generelt at lavere udbytte, og det er dyrt og besværligt at forædle resistente sorter.

Branchen stillede spørgsmålstegn ved muligheden for vask af maskiner mellem marker. NAER svarede, at vask af maskiner alene ville være et krav ved færdsel mellem marker fra højere risiko til lavere risiko, og at det formodes, at der er adgang til vand mange steder i marken via hydranter.

Der blev spurgt til formålet med bufferzoner. Styrelsen svarede at bufferzoner er et EU krav, og at hensigten er at hindre evt. spredning fra en inficeret mark
Der var forslag om at bruge GPS ved jordprøvetagning, og lave buffer i marken rundt om fundet.

Som alternativ til NAERs forslag blev nævnt muligheden for at lave hele en ejendom til buffer. NAER bemærkede, at det vil medføre et samlet bufferareal på 900 ha, p de to bedrifter.

Der var ønske fra nogle om, at afgrænse den inficerede del af brokmarker til fx minimum 5 ha, hvis eksempelvis der findes brok i en lille del, og i en lille mængde af en stor mark på fx 30 ha. Ønsket blev suppleret med forslag om, at kunne købe analyser mhp. afgræsning, efter samme princip som gælder ved fund af kartoffelcystenematoder, der i sin måde at sprede sig på, ligner brok. NAER svarede, at afgræsning vil kræve, at man i en opfølgende, rekvireret undersøgelse anvender højeste prøvetagnings intensitet (svarende til EPPO standarden), da en del af marken skal frikendes.

På næste møde komme NAER med oplæg, baseret på dagens diskussion. Der skal findes en løsning som minimerer risikoen for smittespredning fra smittede marker og samtidigt belaster det samlede erhverv mindst muligt.

D Håndtering af affald fra forarbejdning

Punktet blev ikke gennemgået pga. tidsnød.

6 Videre proces.

NAER takkede for et godt møde med mange gode bemærkninger.

NAER indkalder til næste møde, hvor der følges op udeståender fra dette møde.